

خلاصه گزارش بیست و ششمین جلسه شورای آینده‌نگاری و نظریه‌پردازی سلامت فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران

پنج‌شنبه ۱۳۹۲/۶/۲۸

الف) مقدمه:

در قرن حاضر اپیدمی جهانی دخانیات جان یک میلیارد مرد، زن و کودک را تهدید می‌کند. کنترل این اپیدمی مرگبار منوط به عملکرد هماهنگ دولتها و جوامع مدنی است. باید بسیج همه جانبه، اداره سیاسی، خط مشی‌ها و سرمایه‌گذاری‌ها با هدف عقب‌راندن اپیدمی قابل پیشگیری استعمال دخانیات به عنوان اولویت اول در بهداشت عمومی کشورها و تصمیمات رهبران سیاسی تمام کشورهای جهان قرار گیرد. متأسفانه دخانیات تنها محصولی است که استفاده آن زیانبار و کشنده ولی مصرف آن قانونی است. در کشور ما نیز استعمال دخانیات بدلیل قیمت ارزان، بازاریابی گسترده و تهاجمی، ضعف آگاه‌سازی مردم از خطرات ناشی از آن، سیاستهای متناقض در برابر تولید، توزیع و استعمال آن وجود دارد. و ۴٪ کل مرگ و میر بالای ۳۰ سال در کشور منتسب به دخانیات برآورد شده است. همچنین با فرض ۵۰ میلیارد نخ مصرفی، سالانه بطور متوسط ۵۰۰۰ میلیارد تومان در اثر استعمال دخانیات و ۱۰ تا ۱۵ هزار میلیارد تومان هزینه بهداشتی درمانی ناشی از مصرف دخانیات به مردم و کشور تحمیل می‌شود. با توجه به هدف‌گذاری کشورهای عضو کنوانسیون کنترل دخانیات برای پایان دادن به مصرف دخانیات در راستای مصوبات شصت و پنجمین اجلاس سالیانه سازمان جهانی بهداشت در سال ۲۰۱۱ و قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی برای کنترل تولید، عرضه، توزیع و مصرف محصولات دخانی، جلسه بیست و ششم شورای آینده‌نگاری و نظریه‌پردازی سلامت فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران موضوع "قانون مبارزه با دخانیات، دستاوردها و چالشهای پیش رو" را در دستور کار قرار داد تا ضمن استماع گزارش مسئولین سازمانها و نهادهای مربوط، دستاوردها و چالشهای اجرای قانون مبارزه با دخانیات مورد بحث قرار گیرد.

ب) موضوع:

قانون مبارزه با دخانیات، دستاوردها و چالشهای پیش رو

۱. هدف‌گذاری کشورهای عضو کنوانسیون کنترل دخانیات برای پایان دادن به مصرف دخانیات در راستای مصوبات شصت و پنجمین اجلاس سالیانه سازمان جهانی بهداشت سال ۲۰۱۱ میلادی
۲. اهم مفاد قانون جامع کنترل و مبارزه ملی با دخانیات
۳. سرفصل‌های آئین‌نامه اجرایی قانون جامع کنترل و مبارزه ملی با دخانیات
۴. تشکیلات و وظایف ستاد کشوری دخانیات بر اساس قانون جامع کنترل و مبارزه ملی با دخانیات
۵. اقدامات انجام شده در راستای اجرای قانون جامع کنترل و مبارزه ملی با دخانیات و آئین‌نامه اجرایی آن
۶. کاستی‌های قوانین و مقررات ملی کنترل دخانیات و چالش‌های اجرایی
۷. اهم چالش‌های برنامه کنترل دخانیات و پیشنهادها

د) چالش‌های اصلی:

۱. اجرایی نشدن قوانین مصوب موجود و اقدامات کنترلی مصوب شده توسط ستاد کشوری کنترل دخانیات
۲. نقطه ضعف قانون در معین نکردن مسئول اجرا
۳. نداشتن ضمانت اجرایی قوانین مصوب موجود و عدم اجرای ماده ۳ قانون و توقف پیگیری اجرای آن
۴. عدم تفسیر درست و اقدام متناسب در اخذ مالیات و افزایش قیمت مواد دخانی
۵. عدم کنترل کامل قاچاق محصولات مواد دخانی و موثق نبودن ارقام برآورد شده از قاچاق مواد دخانی
۶. عدم اجرای مطلوب برخورد با جرائم مندرج در قانون جامع کنترل دخانیات
۷. عدم اهتمام کامل سازمان‌ها و ارگان‌ها در اجرای صحیح قوانین کنترلی
۸. صدور بی‌رویه مجوز جدید قهوه‌خانه‌ها پس از خروج قهوه‌خانه‌ها از تعاریف بند ۸ ماده آئین‌نامه اجرایی قانون
۹. عدم تشکیل مستمر جلسات ستاد کشوری کنترل دخانیات و حضور نیافتن اعضای اصلی در جلسات ستاد
۱۰. عدم همگرایی مناسب دستگاه‌ها و عزم جدی و همکاری‌های مشترک برای اجرایی شدن قانون
۱۱. عدم حمایت و همکاری مطلوب سیستم قضایی از شهرداری تهران در امر نظارت و کنترل دکه‌های فروش سیگار
۱۲. عدم تعامل مطلوب بین مرکز برنامه‌ریزی و کنترل دخانیات با وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت بهداشت
۱۳. عدم اجرای کامل ساماندهی عرضه و افزایش دسترسی نوجوانان و جوانان به مواد دخانی
۱۴. مواجهه شهرداری تهران با مشکلات جدی برای اقدامات کنترلی در پارک‌ها

۱۵. تغییر الگوی مصرف دخانیات و توسعه و ترویج مصرف قلیان در کشور به عنوان معضل جدی پیش رو
۱۶. تغییر الگوی مصرف مواد دخانی بر حسب نوع مواد دخانی و جنس و طبقات اجتماعی مصرف‌کنندگان
۱۷. هدف‌گذاری و تمرکز شرکت‌های بزرگ تولید و عرضه دخانیات جهانی بر مبتلا کردن نوجوانان و جوانان کشور
۱۸. ضعف آگاهی عمومی در مورد مضرات استعمال دخانیات و مواجهه با دود دست دوم
۱۹. نبود سیستم مناسب برای برنامه‌ریزی مراقبت و مداخلات کنترلی دخانیات و تعیین اثربخشی آنها
۲۰. نبود سیستم مناسب مداخلات آموزشی مناسب برای گروه‌های ویژه، عموم مردم و فرهنگ‌سازی
۲۱. ناکافی بودن تلاش وزارت بهداشت جهت حمایت‌طلبی از افراد و بخش‌های مختلف به ویژه نمایندگان مجلس
۲۲. ناکافی بودن اقدامات و فعالیت‌های وزارت بهداشت در ایجاد حساسیت و پایش برنامه‌ها
۲۳. وجود ضعف اجرایی در وزارت بهداشت و پاسخگو نبودن الگوی مراکز دولتی به نیاز کشور
۲۴. عدم همکاری مطلوب وزارت آموزش و پرورش با بخش‌های داوطلب برای انجام برنامه کنترل دخانیات در مدارس
۲۵. عدم تلقی اعتیاد در مصرف مواد دخانی و تعریف نشدن دارو برای ترک مصرف دخانیات
۲۶. عدم مداخله و مشارکت کافی انجمن‌های علمی مرتبط در امر پیشگیری در مصرف دخانیات

پیشنهادات کلی:

۱. اجرای قانون جامع دخانیات بهترین راهبرد کنترل دخانیات است و قانون باید با نظارت مجلس اجرایی شود.
۲. با توجه به ماده ۲ قانون بر انجام وظیفه آموزشی و ترویجی ستاد تأکید می‌گردد.
۳. بر اولویت اقدامات پیشگیرانه در همه بخش‌های درگیر تأکید می‌شود.
۴. عزم ملی و اقدام فراگیر بسیجی و متعهدانه برای پیشگیری و کنترل مواد دخانی در کشور اجتناب ناپذیر است.
۵. برای ایجاد و افزایش همگرایی و تقویت همکاری‌های بین‌بخشی اجرای قوانین دستگاه‌های مرتبط، باید دستورالعمل‌های شفاف تنظیم شود.
۶. اقدامات پیشگیری و کنترل دخانیات نوجوانان و جوانان در اولویت برنامه‌ها و اقدامات کشوری قرار گیرد.
۷. نقش رسانه ملی به ویژه صدا و سیما در ارتقاء آگاهی و رفتار مردم بسیار تأثیرگذار است. صدا و سیما در امر آگاهی‌دادن، بهبود نگرش و رفتار مردم درباره مصرف دخانیات اهتمام نماید.
۸. در برخی موارد بازنگری و اصلاح قوانین مربوط به دخانیات ضرورت دارد. وزارت بهداشت برای گردآوری، تنظیم و پیشنهاد به مراجع بالادست اقدام نماید.
۹. تهیه و تصویب قانون مبارزه با مواد دخانی در مجلس بر اساس پروتکل معاهده جهانی مبارزه با قاچاق مواد دخانی

۱۰. در راستای اجرای قانون، وضعیت اخذ عوارض اصلاح و قیمت مواد دخانی بر اساس نرخ پیش از تورم افزایش یابد.
۱۱. تلاش و پیگیری جهت هدایت سهم درآمد حاصل از مالیات دخانیات به برنامه کنترل دخانیات
۱۲. تقویت همکاری متقابل بین شهرداری، شورای شهر تهران، آموزش و پرورش و سایر نهادهای اجتماعی با وزارت بهداشت در امر پیشگیری و کنترل مصرف دخانیات
۱۳. اجرای کامل ضوابط صدور مجوز فروش مواد دخانی توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت
۱۴. فعالتر شدن ستاد کشوری و تشکیل جلسات مستمر با حضور اعضای اصلی، کمیته و کارگروه‌های مرتبط با کنترل مصرف دخانیات
۱۵. عضویت و حضور دادستان عمومی در ستادها، کمیته‌ها و کارگروه‌های مرتبط با کنترل مصرف دخانیات
۱۶. فراکسیون مبارزه با دخانیات مجلس فعالتر در امور مربوط به پیشگیری و کنترل مصرف دخانیات درگیر شود.
۱۷. سازمان دخانیات یک برنامه جامع زمان بندی شده برای کاهش ارائه نماید.
۱۸. وزارت بهداشت امور مربوط را با جدیت و قاطعیت بیشتر پیگیری کند.
۱۹. حضور فعالتر سازمانهای مردم نهاد و انجمن‌های علمی مرتبط با سلامت در پیشگیری و مصرف مواد دخانی
۲۰. حمایت مالی از برنامه‌های ملی با رویکرد اجتماعی جمعیت و انجمن‌های درگیر در امر پیشگیری و کنترل مصرف مواد دخانی توسط مراجع متولی
۲۱. همکاری مؤثر آموزش و پرورش با بخش‌های متقاضی اجرای برنامه‌های پیشگیری و کنترل مصرف مواد دخانی در مدارس
۲۲. استفاده و بکارگیری تجربیات موفق موجود در وزارت بهداشت در زمینه مشورت و حمایت‌طلبی از وزرا و سازمانهای دیگر
۲۳. طراحی و اجرای برنامه‌ها و تعیین محل رجوع برای دریافت آگاهی و خدمات با توجه به تغییر الگوی مصرف دخانیات بر حسب طبقات اجتماعی
۲۴. بازنگری و تدوین یک برنامه سطح‌بندی شده در وزارت بهداشت برای درگیر شدن فعال سطوح مختلف نظام شبکه در امر پیشگیری و کنترل دخانیات
۲۵. پیگیری و اقدام به اجرای طرح «پاد» در مدارس با حمایت وزارت بهداشت
۲۶. گنجاندن مطالب مربوط به دخانیات در کتب درسی مقاطع مختلف
۲۷. همه مسئولین، مدیران و نمایندگان سازمانها، نهادها و وزارتخانه‌های شرکت‌کننده در جلسه شورا با حمایت از برنامه‌های مشترک پیشگیری و کنترل مصرف دخانیات برای حضور فعال در اجرای برنامه‌ها اعلام آمادگی نمودند.